Kuntaliitto
Kommunförbundet

Lausunto

Dnro 429/03/2017

16.5.2017

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta

Lausuntopyyntönne 8.5.2017, kuuleminen 17.5.2017

VNS 4/2017 Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018 - 2021

- **erityisesti työllistäminen, pitkäaikaistyöttömyys sekä maakuntauudistus**

Kuntatalous vahvistui - näkymät kuitenkin vaikeutumassa

Kansantaloudessa on tapahtunut lievä käänne parempaan. Tämän myötä myös kuntatalouden ennakoidaan vahvistuvan viiveellä. Vaikka menokehitys jatkuu maltillisena, ongelmana on nyt tulojen merkittävä alentuminen. Verotulojen ennakoidaan pienenevän 0,7 % ja valtionosuuksien lähes 4 %.

Myös menot alentuvat kilpailukykysopimuksen, toimeentulotuen KELA-siirron ja kuntien omien toimenpiteiden myötä. Verorahoituksen alentuminen yhdistettynä kuntien vuoden 2017 talousarvioissa ennakoituun investointitarpeiden kasvuun uhkaa kasvattaa lainanottoa merkittävästi.

Kuntatalous vahvistui viime vuonna tilikauden tuloksen ollessa noin 0,8 miljardia euroa. Tulosta paransivat erityisesti kuntien omat, noin 0,4 miljardin euron sopeuttamistoimenpiteet sekä kilpailukykysopimukseen liittyvien alentuneiden lomapalkkavarausten kirjautuminen vuodelle 2016.

Kuntasektorin menot kasvoivat erittäin maltillisesti, keskimäärin reilun prosentin. Vaikka kokonaisuutena vuosi 2016 oli positiivinen, tilikauden tulos oli negatiivinen 111 kunnassa, yhteensä 0,2 miljardia euroa.

Julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) 2018-2021 on linjattu kuntatalouden tila ja näkymät sekä keskeiset toimenpiteet. Kuntataloutta ja kuntiin kohdistuvia toimenpiteitä on tarkemmin käsitelty kuntatalousohjelmassa (KTO).

Kuntatalouden tilannetta käsitellään niin kuntien kirjanpidon kuin kansantalouden tilinpidon käsittein. Kuntaliitto huomauttaa jälleen kerran, että sellaista käsitettä kuin kuntatalouden alijäämä ei kansantalouden tilinpidossa ole olemassa, vaan kyse on nettoluotonannosta.

Kuntatalous ei ole alijäämäinen vaan ylijäämäinen.

Kuntatalous on saavuttamassa hallituksen rahoitusasematavoitteen 0,5% /BKT vuonna 2019. Se vaatii toteutuakseen pitkäjänteistä tulojen ja menojen maltillista kehitystä sekä investointitarpeet huomioivaa tulorahoitusta.

Kuntaliitto tukee kuntatalouden rahoitusaseman tavoitetta.

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Maakuntatalousohjelma täydentämään julkisen talouden suunnitelmaa

Maakuntauudistus muuttaa julkisen talouden suunnitelmaa sekä sen kautta tapahtuvaa julkisen talouden kokonaisohjausta ja vuodesta 2019 eteenpäin maakuntien talous tulee osaksi julkisen talouden suunnitelmaa.

On luontevaa, että hallituksen linjausten mukaisilla itsehallinnollisilla maakunnilla on kuntia vastaava taloussuunnittelun kehys, jossa tarkastellaan maakuntien talouden kehitysnäkymiä ja valtion toimenpiteiden vaikutuksia.

Maakuntatalous muodostaa erittäin merkittävän osan julkisesta taloudesta. Maakuntien talouteen kohdistuu myös hyvin suuret kustannuspaineet ja toisaalta hyvin suuret odotukset kustannusten kasvun pienentämisestä. Tämän vuoksi maakuntatalouden tulee saada julkisen talouden suunnitelmassa nyt esitettyä huomattavasti merkittävämpi rooli.

Kuntaliiton mielestä maakuntien toiminnan ja talouden on oltava riittävän itsehallinnollista, minkä vuoksi sitä ei tule laittaa osaksi valtiontaloutta vaan osaksi paikallishallintoa.

Jatkossa julkisen talouden suunnitelmassa tuleekin ottaa käyttöön uusi kuntatalousohjelman kaltainen maakuntatalousohjelma.

Maakuntatalousohjelmalla voidaan osaltaan varmistaa, että yleiskatteellisuus säilyy maakuntien rahoituksen lähtökohtana. Itsehallinnollisten maakuntien rahoituksen tulee jatkossa perustua maakuntien omiin varoihin.

Kunnilla suuri vastuu työllisyyden hoidossa

Työllisyys- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuu siirretään valtiolta maakunnille vuoden 2019 alusta lukien. Siirron yhteydessä on tärkeätä varmistaa jatkossakin kuntien rooli ja panostukset niin työllisyyden kuin elinkeinojen edistämiseen.

Kuntien panostukset työllisyyden edistämiseen kohoavat jo 800 miljoonaan euroon ja ovat joillain kaupunkiseuduilla samaa suuruusluokkaa tai jopa suuremmat kuin valtion työllisyyden hoidon resurssit.

Työllisyyden hoidon järjestämisvastuun siirron tulee mahdollistaa alueellisesti toimivat ratkaisut eri puolilla maata. Maakunnalla ja alueen kunnilla tulee olla mahdollisuus sopia työllisyyden hoidon järjestämisestä ja tuottamisesta keskenään parhaaksi katsomallaan tavalla. Erityisen tärkeätä tämä on suurimmilla kaupunkiseuduilla.

Hallituksen puolivälitarkastelussa ei lainkaan käsitelty kuntia ja kuntien edellytyksiä ja mahdollisuuksia työllisyyden edistämisessä. Tämä on käsittämätöntä, varsinkin kun monin paikoin kuntien panostukset työllisyyden hoitoon ovat jopa valtion panostuksia suuremmat.

Kuntaliitto ei mitenkään voi hyväksyä sellaista näkemystä, että jatkossa kunnat olisivat vain ja ainoastaan palvelujen tuottajan roolissa yhtiöitettynä toimijana muiden toimijoiden kanssa.

Kunnilla tulee jatkossakin olla erityisesti pitkäaikaistyöttömien osalta merkittävä yhteen sovittava ja vastuuta kantava rooli kaupunkiseuduilla.

Jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä ei tule purkaa, vaan niitä on kehitettävä ja syvennettävä yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Työllisyyspalveluiden jako viranomaistehtäviin ja palveluihin on kuntien tulevan roolin kannalta keskeinen. Harkinnanvaraisuus on viranomaistoiminnan ydin ja sitä ei tule kasvupalveluja määriteltäessä rajata liian kapeaksi. Uudistuksessa kunnille viranomaistoimijoina tulee

mahdollistaa työllisyyspalveluiden koordinaatiorooli ja siihen liittyvä työllisyyttä edistävien palveluiden ja kasvupalveluiden yhdistäminen.

Kuntien ja erityisesti kaupunkiseutujen koordinaatioroolia ei voi korvata pelkästään markkinamekanismia kehittämällä. Kunnat ovat toiminnallaan osoittaneet kykenevänsä sovittamaan yhteen alueensa työllisyyden edistämiseen tarvittavat toiminnot ja resurssit. Tätä voimavaraa ei tule vaarantaa.

Työvoima- ja yrityspalvelujen alueellinen kokeilulainsäädäntö tulee saada hyväksytyksi mahdollisimman pian, jotta uudenlaisia kehitettyjä toimintatapoja ja -malleja voidaan hyödyntää myös tulevassa maakuntamallissa. Kokeilut tuovat merkittävää lisäarvoa ja lisäinformaatiota maakuntamalliin siirtymisen tueksi.

Kokeiluja tulee jatkaa maakuntauudistuksen siirtymäajalla vuoden 2020 loppuun asti. Kokeilun toiminta-aikaa kasvattamalla on mahdollista paljon syvällisemmin selvittää ja analysoida kokeiluissa luotujen toimintamallien pidempiaikaisia tuloksia.

TYP - toiminta säilytettävä jatkossakin

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) on toimintamalli, jossa kunta, Kela ja TE-palvelut yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työllistymisen edistämiseksi tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työllistymisen edistämisestä ja seurannasta. TYP-toiminta perustuu lakiin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014) ja sitä johtaa kuntavetoisesti TYP-johtaja.

TYP-toiminta käynnistyi vuonna 2002. Koska toimintamalli todettiin niin asiakkaiden kuin toimijoiden kannalta hyväksi, se lakisääteistettiin vuonna 2015. TYP-toiminta on kuntavetoista, jonka johdosta kunnat ovat kehittäneet ja resursoineet TYP-toimintaa merkittävällä tavalla.

TYP on viranomaistoimintaa, jossa työllistymissuunnitelmien toteuttamisen lisäksi on mahdollista suorittaa myös nyt esillä olleita työttömien määräaikaisia puhelinhaastatteluja.

TE-hallinnon tilanteen kiristyttyä syksyllä 2016 Kuntaliitto tarjosi työ-ja elinkeinoministeriölle vastikkeetta kuntien lisäpanostuksia haastattelujen toimittamiseksi TYP:ssa, joissa nimenomaan on tähän tarkoitukseen sopivaa ja osaavaa henkilökuntaa.

Ministeriö ei koskaan antanut minkäänlaista vastausta esitettyyn tarjoukseen.

Maakuntauudistukseen vedoten nyt esitetään, että toimiva TYP-toimintamalli lakkautetaan.

Kuntaliitto toteaa, ettei missään muualla maailmassa vaikeasti työllistettävien vastuuta ole kyetty siirtämään markkinatoimijoille niin, että toiminnan tulokset olisivat tehostuneet ja parantuneet tämän ryhmän osalta.

Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä TYP-toiminnan jatkumista. TYP-lakia ei tule kumota, vaan se pitää päivittää uuteen toimintaympäristöön sopivaksi.

Markkinaehtoisuuden periaate sopii hyvin suureen osaan työllisyyspalveluista ja erityisesti työnhakijoille, joiden työmarkkinakelpoisuus on riittävä. Sen sijaan se on vaikeasti sovitettavissa yhteen pidempään työmarkkinoilta poissaolleiden työnhakijoiden palveluihin, jota kokonaisuutta TYP osaltaan hoitaa.

Markkinaehtoisuuden periaate sopii hyvin suureen osaan työllisyyspalveluista ja erityisesti työnhakijoille, joiden työmarkkinakelpoisuus on riittävä. Sen sijaan se on vaikeasti sovitettavissa yhteen pidempään työmarkkinoilta poissaolleiden työnhakijoiden palveluihin, jota kokonaisuutta TYP osaltaan hoitaa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Reijo Vuorento
apulaisjohtaja

Erja Lindberg
kehittämispäällikkö

Liite Liite 1, lausunnon liite-esitys